

A FEHÉR GYŰRŰ KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

„Komplex szakmai program megvalósítása az áldozattá válás
jegyében a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület által” című,

TÁMOP – 5.6.1. C – 11/1. számú

„Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés” pályázathoz
kapcsolódó

KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSÉNEK EREDMÉNYEI, BESZÁMOLÓJA

2013. február-május

Tartalom

A felmérés háttere és a kutatás fókusza.....	3
A kérdőív bemutatása.....	3
A minta összetétele.....	4
Eredmények.....	7
Áldozatsegítő szervezetek ismertsége.....	7
Vélemények és igények felmérése az áldozatsegítő szervezetekkel kapcsolatban	8
Az áldozattá válás gyakorisága és a bűncselekmények jellege.....	11
Az áldozattá vált személyek jellemzői	14
Segítség áldozattá válás esetén.....	15
Az áldozattá válást kísérő pszichés állapot	18
Összefoglalás.....	21

A felmérés háttere és a kutatás fókuszja

A projektben megvalósított tevékenységek hatásának mérése érdekében kérdőíves felmérést végeztünk a lakosság tájékozottsági szintje, elégedettsége, biztonságérzete, szolgáltatásokkal történő elégedettsége és ezek változása tekintetében.

A 24 hónapos projekt lebonyolítása végén szintén egy felmérést végzünk, majd az így a született eredmények alapján értékeljük a projektet és munkánkat.

A kutatás egyik célja felmérni a lakosság tájékozottsági szintjét az áldozatvédelemmel kapcsolatban, valamint feltérképezni a véleményüket ennek hatékonysága és szükségessége felől. A projekt szempontjából is fontos kérdés volt továbbá, hogy mely szervezetekről hallottak a megkérdezettek, és mekkora konkrétan a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület ismertsége. Jelen kutatás másik fő témája e mellett, hogy a kutatásban részt vett állampolgárok milyen arányban váltak bűncselekmények áldozatává és milyen szubjektív érzések társultak ehhez.

A kérdőív bemutatása

A kérdőív papír alapon (ld. külön PDF fájlban *Melléklet 1.* néven) és online formában is (ld. külön PDF fájlban *Melléklet 2.* néven) felhasználásra került. Bár az online kitöltés nagyfokú könnyebbséget jelent az adatfelvétel és adatbevitel tekintetében, erősen torzítja a kutatásban résztvevők szocio-demográfiai eloszlását. Emiatt kérdezőbiztosok segítségével, meglévő adatbázison keresztül értük el a kitöltők egy részét. A kérdőív sztenderd demográfiai adatlappal kezdődik, melyből a kérdező neme, életkora, lakhelye, iskolai végzettsége és jövedelme derül ki.

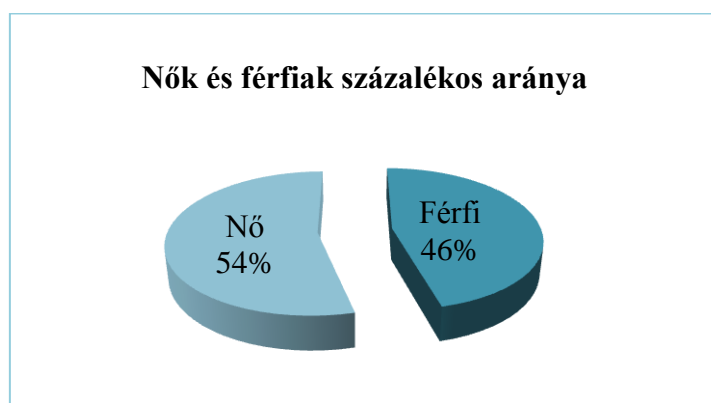
Ezután felméri az áldozatsegítő szervezetek ismertségét, és ezek vélt fontosságáról is képet alkot. Végül az sértetté válás körülményeire és ezek érzelmi hatásaira kérdez rá, majd néhány biztonságérzetre és áldozatsegítő szervezetekre vonatkozó állítás található a kérdőív végén.

A minta összetétele

A lekérdezés során összesen 400 felnőtt személy által kitöltött kérdőívet elemeztünk, akiknek életkora 20 és 70 között van. A 20 év alattiak és 70 év felettiak az életkori sajátosságok miatt speciális célcsoportot alkotnak az áldozattá válás szempontjából. A megkérdezettek mindegyike – a projekt szempontjából releváns – Budapesten vagy Budapest vonzáskörzetében lakik.

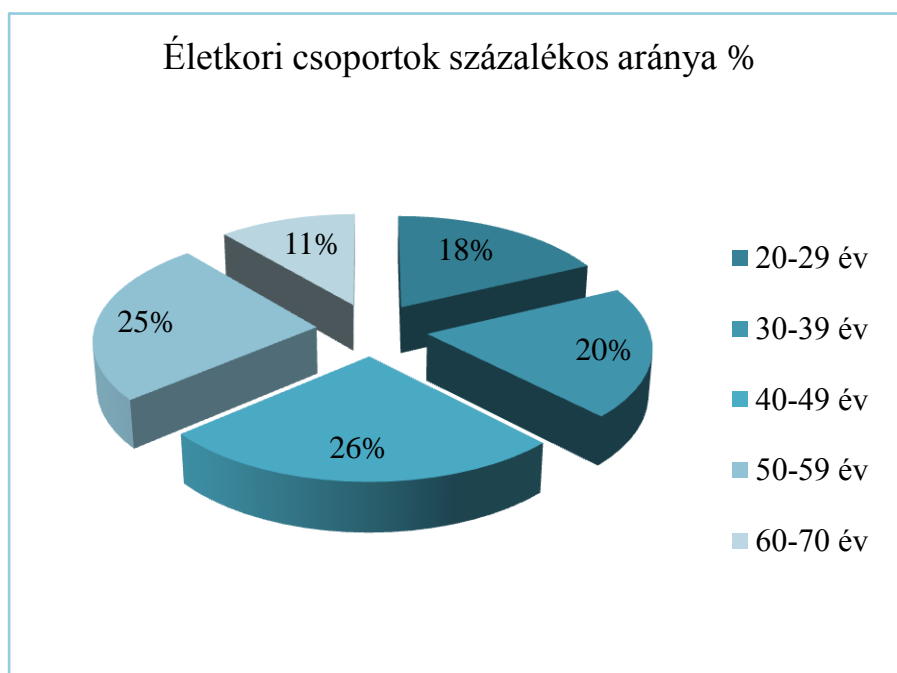
A nemek százalékos aránya reprezentatív; a legfrissebb, 2011-es népszámlálási adatok alapján a nemek szerinti eloszlás Budapesten a következő: a népesség 45,3%-a férfi, 54,7%-a nő, a közép-magyarországi régióban pedig 46,4% férfi, 53,6% nő.

Jelen kutatásban ennek megfelelő arányok mutatkoztak:

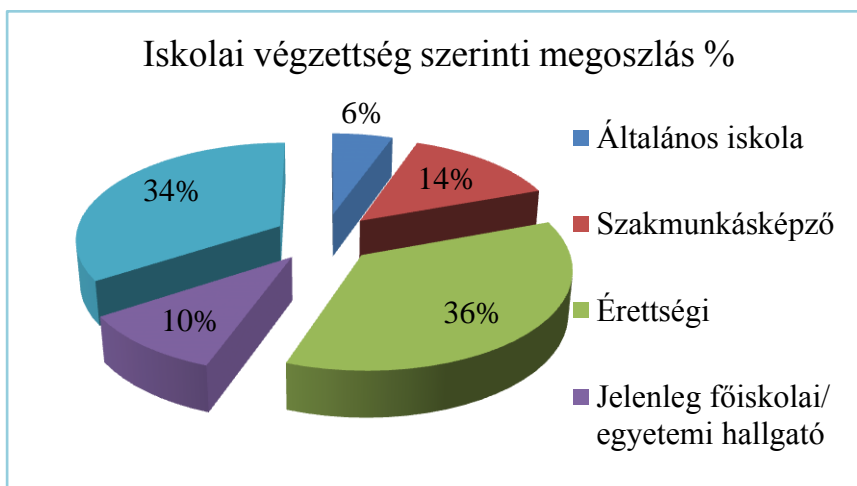
1. ábra

Az **életkor szerinti megoszlás** a következőképpen alakult: az *összes megkérdezett* 18%-a 20 és 29 év közötti, 20%-a 30 és 39 év közötti, 26%-a 40 és 49 év közötti, 25%-a 50 és 59 év közötti és végül 11%-a 60 és 70 év közötti személy. A legtöbb – a kérdezők 53%-a – középkorú személy; a minta átlagéletkora 43,6 év.

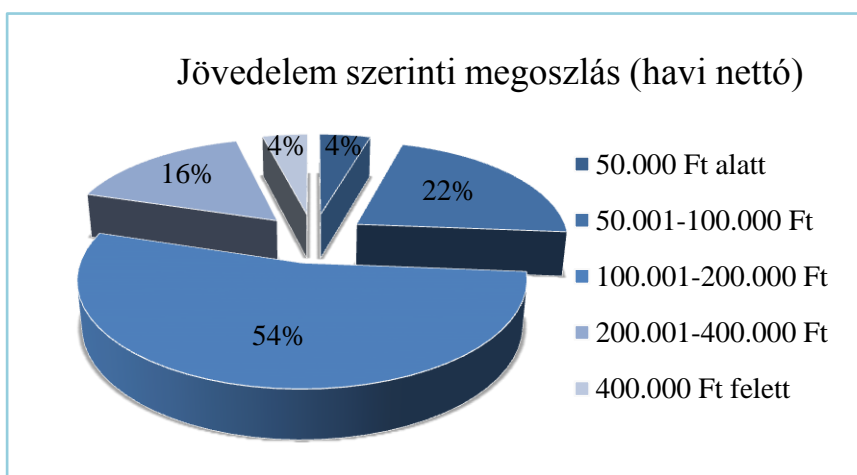

2. ábra

Az **iskolai végzettség** és a **havi nettó jövedelem szerinti megoszlás** az alábbi diagramokon látható. Az válaszadók iskolai végzettségére a középiskola elvégzése a jellemző: szakmunkás képzettséggel 14%-a rendelkezik, érettségivel 36%-a, jelenleg főiskolai/egyetemi hallgató pedig 10%; azaz a megkérdezettek 60%-a vett részt valamilyen középszintű oktatásban. Ehhez képest csak 6% jelölte meg az általános iskolai végzettséget. A minta 34%-a már diplomával rendelkező személy. Ez a népességhez mérten viszonylag magas képzettségi ráta részben az életkori eloszlásnak is köszönhető.

3. ábra

4. ábra

Eredmények

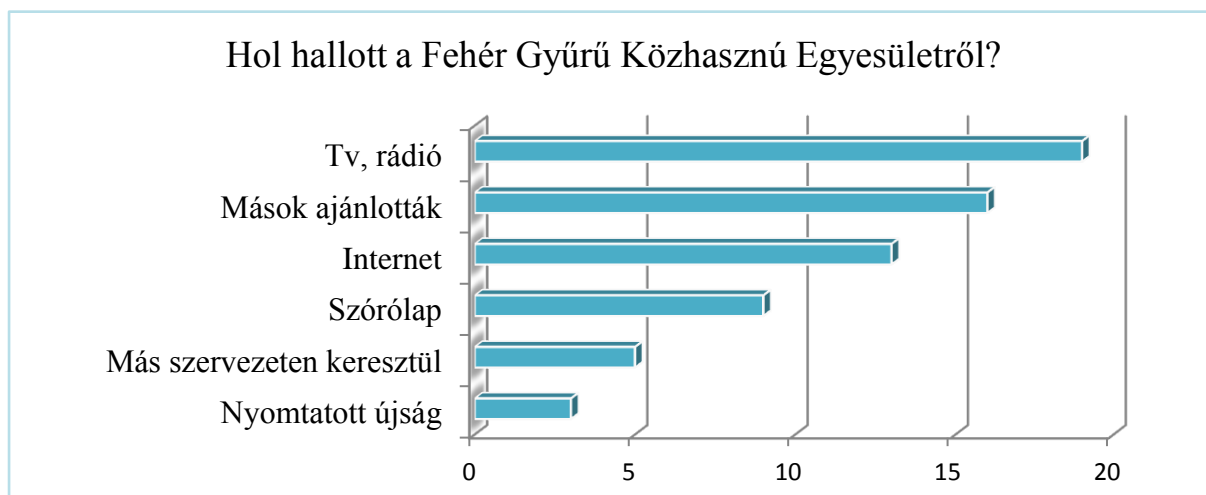
Áldozatsegítő szervezetek ismertsége

5. ábra

Miután a megkérdezettek majdnem fele (47,3%-a) semmilyen áldozatokkal foglalkozó konkrét szervezetet nem ismer, nem valószínű, hogy a következő állításra mérvadóak a válaszok. 1 és 5 között lehetett kifejezni az egyetértést a következő állítással „A civil szervezetek hatékonyabb segítséget nyújtanak, mint az állami szervezetek.”, ahol az átlagpontszám végül 3,2 lett; tehát egyet is értenek, meg nem is ebben a kérdésben.

Az alábbi ábrán (6. ábra) látható adatok a projekt marketing tevékenységéhez (mint pl. a Fehér Gyűrű ismertségének növelése, népszerűsítése) adhatnak iránymutatást.

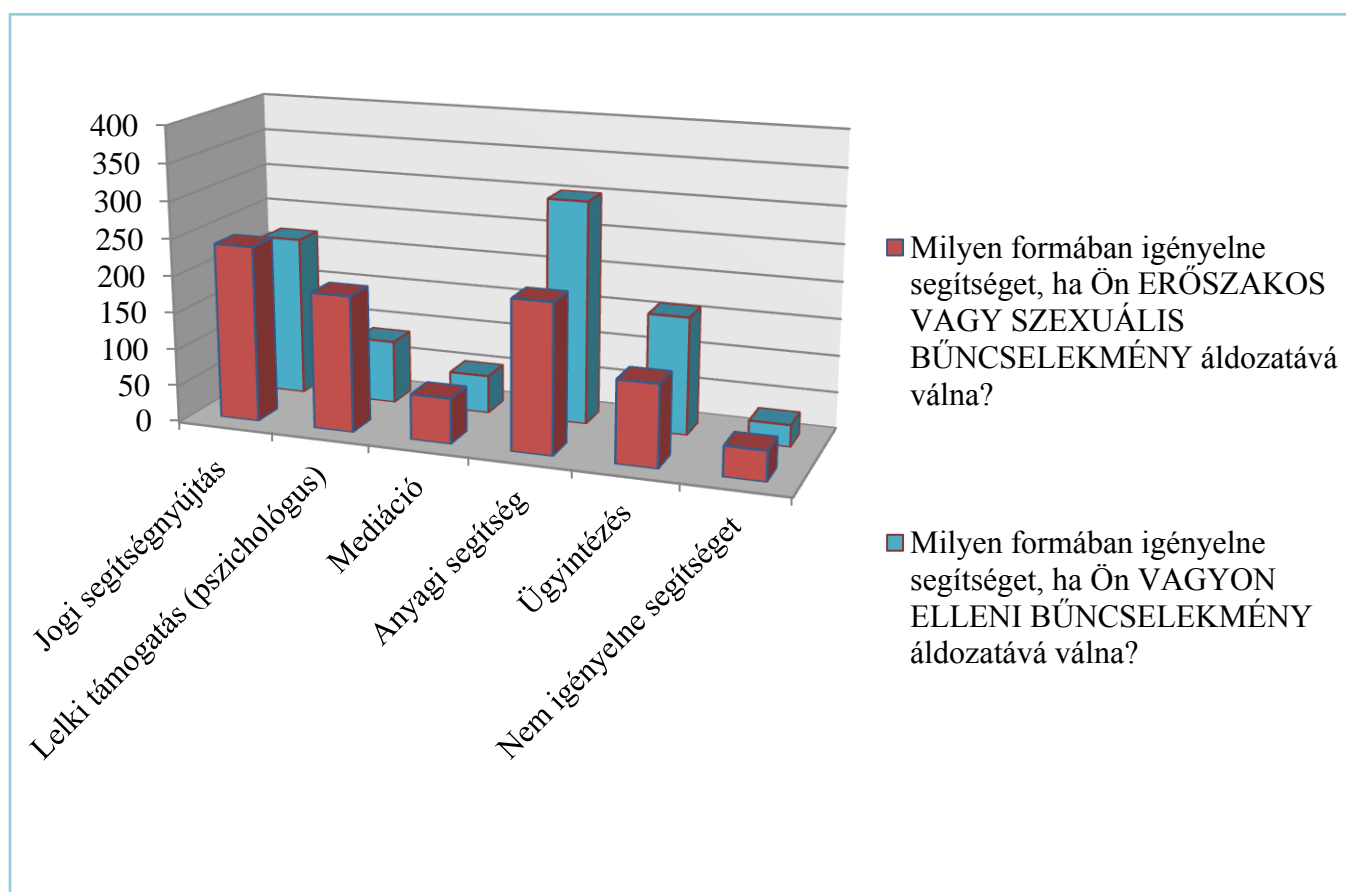
6. ábra

Vélemények és igények felmérése az áldozatsegítő szervezetekkel kapcsolatban

A kérdőív utolsó részének állításai közül több is vonatkozott az áldozatsegítő szervezetekre. Az egyik: „Ha bűncselekmény áldozata lennék, tudnám, kihez forduljak segítségért.” pontszámátlag 3,5. Eszerint az emberek többsége valamennyire sejti, de nem tudná egyértelműen, hová fordulhatna segítségért. A másik állítás: „Ha bűncselekmény áldozata lennék, szívesen fordulnék áldozatsegítő szervezethez.” – a válaszok itt is inkább az igen felé hajlanak, de nem egybehangzóan.

Az alábbi kérdések tekintetében a következőképpen alakult a válaszadók véleménye: „Mennyire tartja Ön fontosnak az áldozatokkal foglalkozó szervezetek munkáját?” kérdésre 1-5 fokozatú skálán lehetett válaszolni, ahol az 1-egyáltalán nem fontos, az 5-nagyon fontos. A válaszok átlaga 3,5 pont, mely félúton helyezkedik el az „igen is-nem is” és a „fontos” válaszlehetőségek között. Némiképpen különbözik ettől a következő kérdés: „Mennyire tartja Ön fontosnak a közvélemény figyelmét az áldozattá válás megelőzésére/ bűnmegelőzésre fordítani?”, mely inkább a megelőzés fontosságára kíváncsi; itt szintén 3,5 pont volt az átlag.

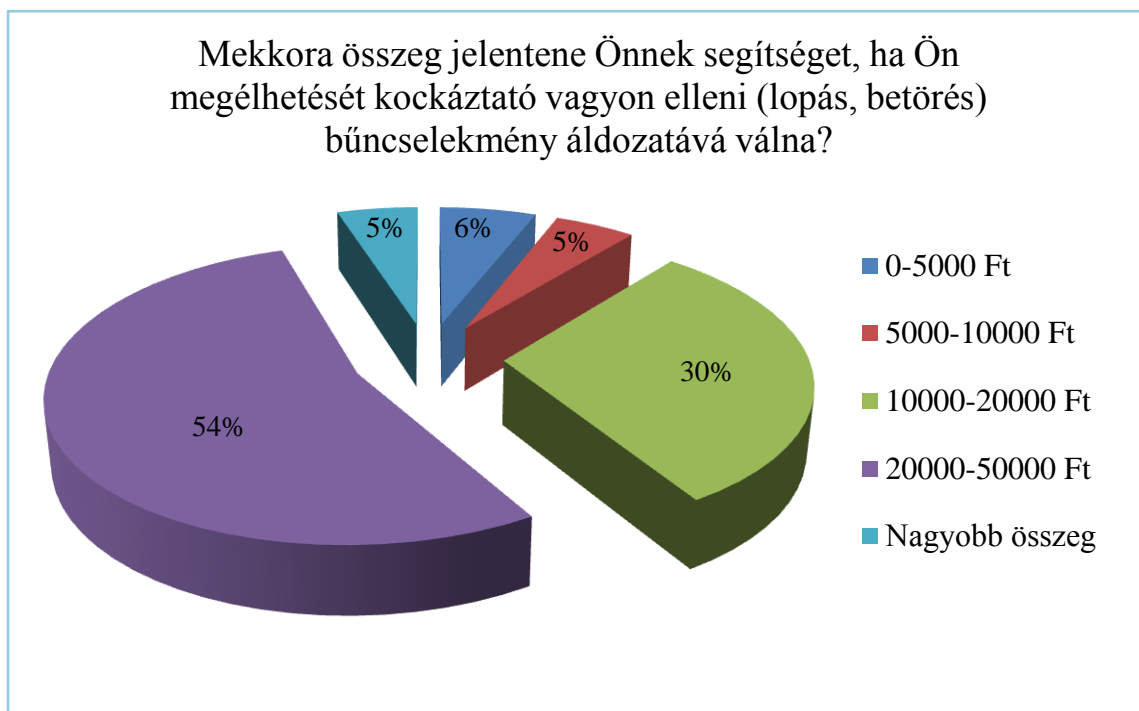
Az áldozatsegítés jelentőségére más kérdések is utalnak; két kérdés is vonatkozik arra, hogy konkrét bűncselekményt követően milyen segítséget igényelnének a megkérdezettek. A két leggyakoribb bűncselekmény esetében a következőképpen válaszoltak a kérdőívet kitöltő személyek:

7. ábra

Az anyagi támogatásra vonatkozó kérdés azokat az igényeket igyekszik felmérni (a „realitások” figyelembe vétele nélkül), melyek felmerülnének abban az esetben, ha valaki megélhetését kockáztató bűncselekmény áldozatává válna. A következő ábrán jól leolvasható, hogy a válaszolók 6 illetve 5%-a már viszonylag kisebb összeggel is „elégedett” lenne. Az emberek 30%-a értékelné segítségként a 10000-20000 Ft-os összeget. A többség viszont nagyobb összegű támogatást igényelne: a minta 54%-a a 20000-50000 Ft-ig terjedő kategóriát jelölte meg.

20 fő (a minta 5%-a) egyéb összeget jelölt meg: 4 fő minimum 50000 Ft segílyt igényelne, 4 fő 100000 Ft-ot, szintén 4 fő pedig 150000 Ft-ot. 3 személy írta be ezen kívül a 200000 Ft-os összeget, 5 fő pedig 500000 Ft-os összeget. Ezek a válaszadók szinte mind magasabb jövedelmi kategóriákba tartozó személyek.

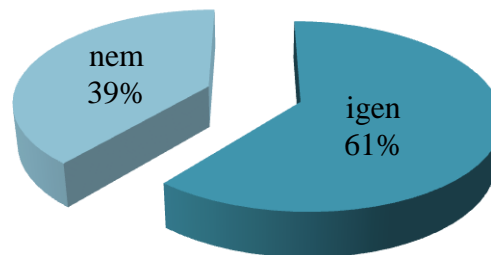

8. ábra

Az áldozattá válás gyakorisága és a bűncselekmények jellege

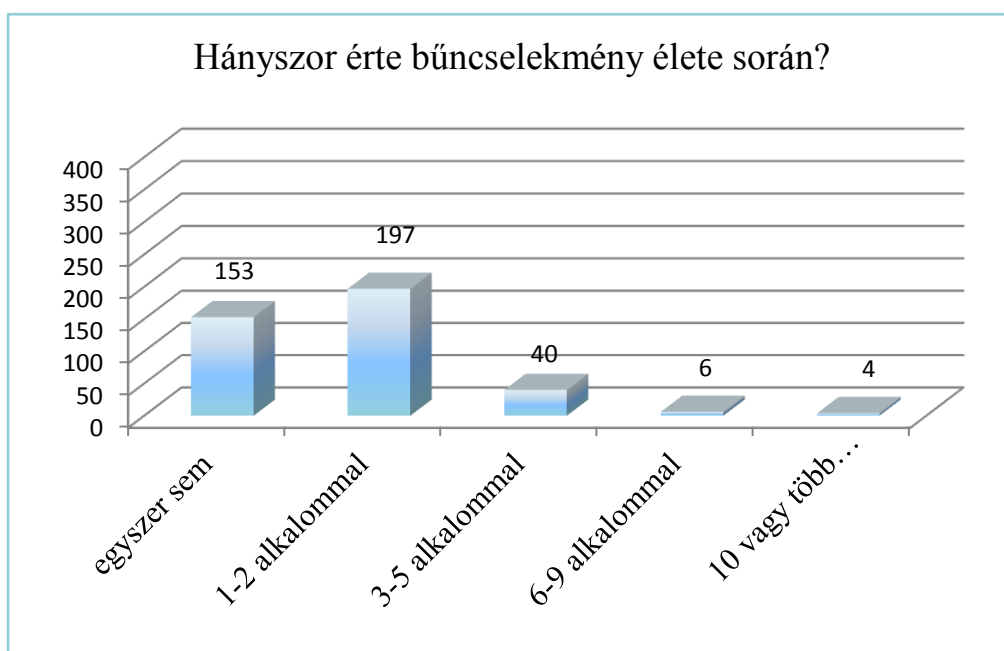
Közismert tény, hogy a bűncselekmények jelentős része rejtve marad; soha nem kerül a hatóságok látókörébe. Különböző okok állnak ennek hátterében, melynek felderítésével más tanulmányok részletesen foglalkoznak. Az áldozatsegítés szempontjából lényeges kérdés, hogy esetlegesen mennyiben jelent gátat a sértett számára a segítségkérés során, ha az rendőrségi feljelentéshez lenne kötve. A válaszokból látszik, hogy habár a sértettek 61%-a feljelentést tenne, 39%-a nem; még abban az esetben sem, ha ennek nyomán áldozatsegítő szervezettől kapna segítséget.

Amennyiben rendőrségi feljelentést kellene tennie ahhoz, hogy igénybe vegyen segítséget, továbbra is fordulna-e áldozatsegítő szervezethez?

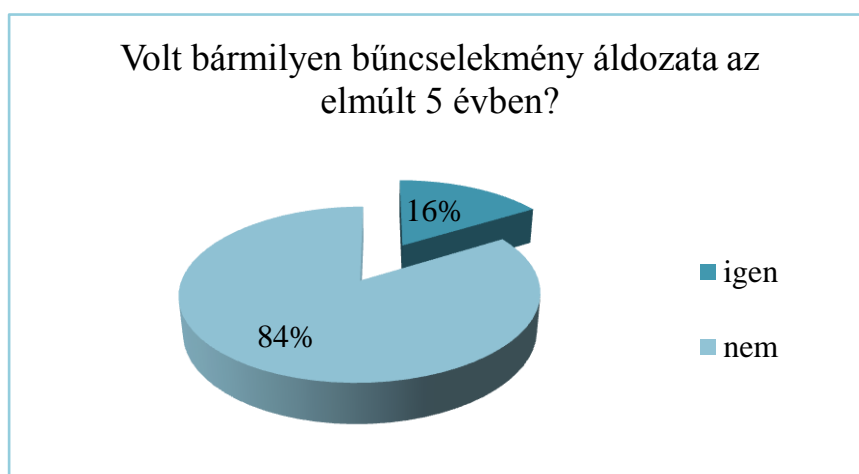

9. ábra

Az alábbi ábrán látszik, hogy a megkérdezettek 61,4%-a legalább egyszer áldozattá vált életében. A legtöbb (49,3%) 1-2 alkalommal váltak áldozattá életük során, 40 fő (10%) pedig 3-5 alkalommal.

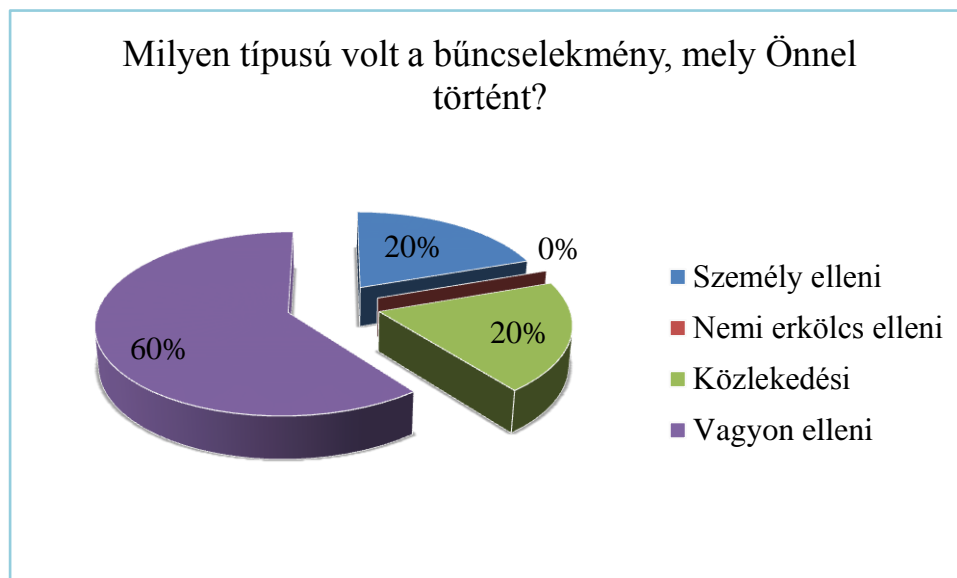
10. ábra

11. ábra

Ahogy a fenti ábrán látszik, külön rész vonatkozik arra, hogy az elmúlt 5 évben milyen jellegű bűncselekmények történtek a vizsgált személyekkel, és hogy annak során milyen segítséget igényeltek. Ennek az az oka, hogy 5 évre visszamenőleg valószínűbben emlékeznek a válaszadók, és pontosabb adatokat szolgáltatnak, mint annál régebbi esetek felidézése során. A következő eredmények ezekből (az elmúlt 5 év során történt) adatokból keletkeztek.

Az elszenvedett bűncselekmények jellege – az ERÜBS (Egyesített Rendőrségi Ügyészeti Bűnügyi Statisztika) adataihoz hasonlóan – a vagyon elleni sérelem felé tendálnak: a megkérdezettek elmúlt 5 évében történt bűnesetek 60%-a vagyon elleni volt. A személyi és közlekedési bűntettek aránya 20-20%. Nemi erkölcs elleni eset ebben a mintában nem fordult elő, azonban ez nem releváns adat, mivel pontossága kétségbe vonható a minta alacsony száma miatt.

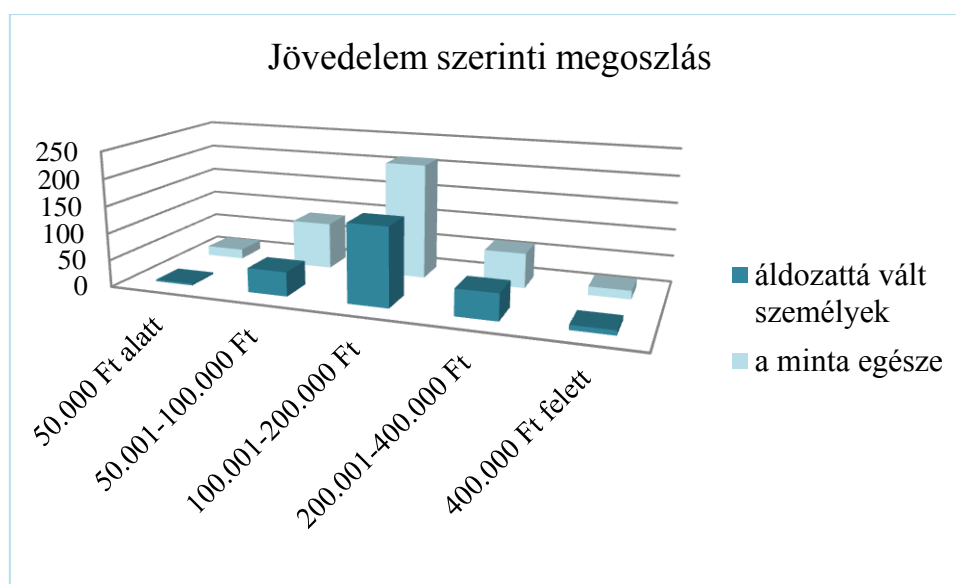

12. ábra

Az áldozattá vált személyek jellemzői

A végzettségi arány a sértetti kategórián belül a következőképpen alakult: A fentiekhez hasonlóan a legtöbben (56,6%) sorolták magukat valamilyen középfokú kategóriába, míg 4,4%-uk jelölte meg az általános iskolai végzettséget és 39%-uk a főiskolai/ egyetemi diploma végzettséget. A sértettek tehát a sértetté nem váltak csoportjához, és a teljes mintához képest is inkább *a jobban képzettek* közül kerültek ki, összhangban egy korábbi, hasonló kutatás eredményivel (Barabás Tünde: Általános viktimológia, látencia. Széchenyi-kutatás; Letölthető: www.localmonitoring.eu/data/file/upload/tanulmany_bt.doc).

A jövedelem szerinti megoszlás sem különbözik lényegesen a minta egészéhez képest, tehát elmondható, hogy az áldozattá válás nincs közvetlen összefüggésben e két tényezővel.

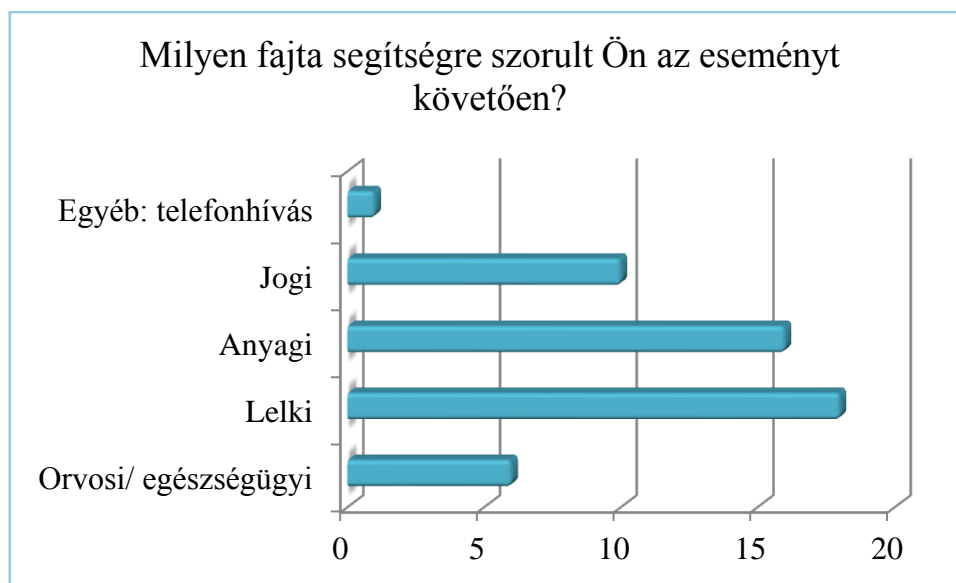

13. ábra

Segítség áldozattá válás esetén

Az utóbbi 5 évben bűncselekményt elszenvedett személyek 52%-a igényelt segítséget az eseményt követően (ebből 88% kapott is) és 48%-a nem.

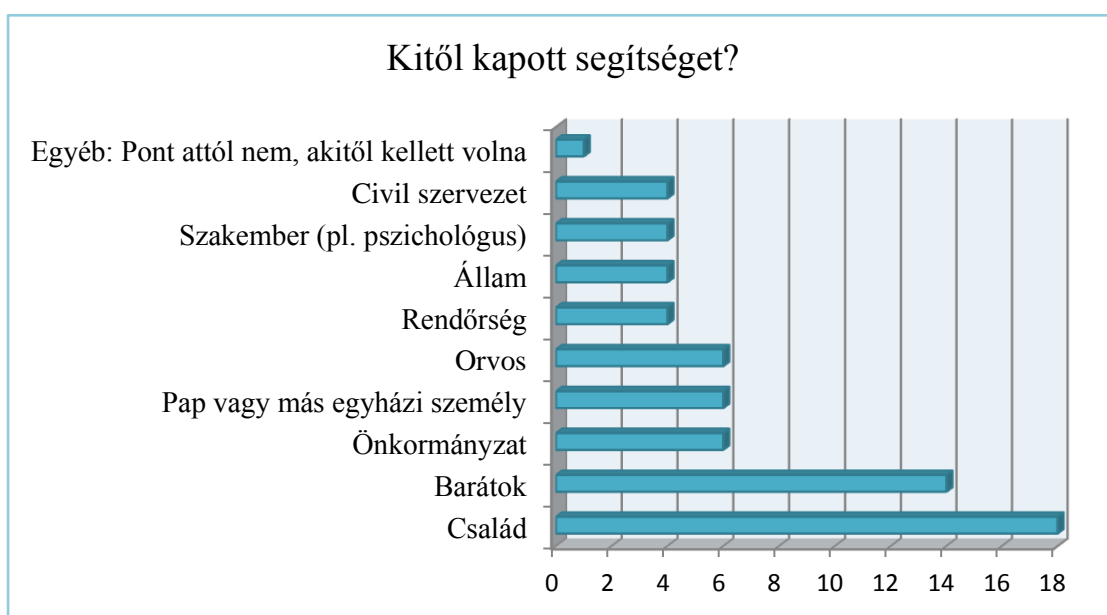
Az alábbi ábrán látható, hogy milyen segítségre volt szüksége az áldozatoknak. A legtöbben a lelki és anyagi segítséget jelölték meg, majd ezt követte a jogi és az orvosi/egészségügyi támogatás igénye. Egy személy a „Egyéb: telefonhívás” szükségét jelezte.

14. ábra

Az alábbi állítás a pszichológus szakemberhez való fordulás igényét méri fel. „*Ha lelkileg is megviselne egy bűncselekmény, nem tartanék attól, hogy pszichológus segítségét kérjem a feldolgozásához.*” Itt a pontszámok átlaga 3,5; mely félúton van a bizonytalanság és az egyetértés kategóriák között.

Azon személyek közül, akik áldozattá váltak és segítséget igényeltek, nagy része (88%) kapott is; ez összesen 30 fő. Az alábbi ábrán látható, hogy ezek a személyek kitől kaptak segítséget (több választ is megjelölhettek).

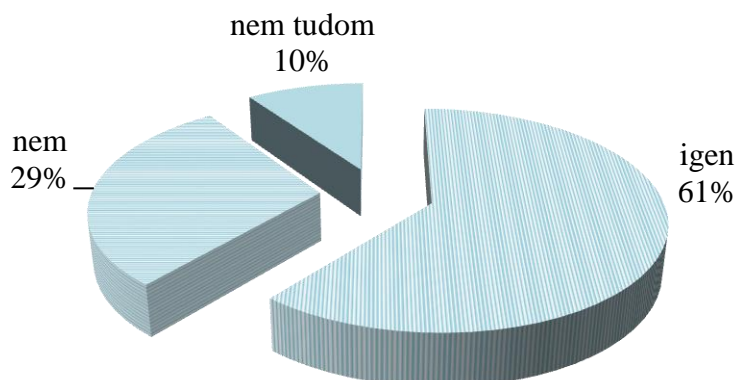

15. ábra

Ebből feltételezhető, hogy a legtöbben a közeli kapcsolatokra számíthatnak leginkább. Valószínű, hogy külső segítséget is jobbra akkor kérnek ezek az áldozatok, ha előbbiek nem tudnak valamilyen szükségletnek eleget tenni /pl. nincs elegendő anyagi forrás, nem talál megértésre a személy vagy olyan ellátást (orvos) vagy eljárást (rendőrség) igényel, mely családi vagy baráti berkekben nem oldható meg/.

A feljelentések tekintetében szintén elmondható, hogy összhangban más kutatásokkal, itt is sok személy nyilatkozott arról, hogy nem tett feljelentést (29%) az ügyében vagy nem tudja (10%), hogy tett-e bárki más ilyet. A sértettek 61% válaszolta, hogy feljelentést tett az ügyben, ld. az alábbi diagramon is.

Tett Ön vagy bárki feljelentést az ügyben?

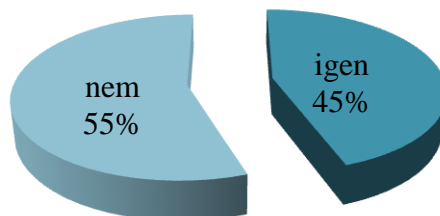

16. ábra

Ezzel összhangban a kérdőív utolsó részében található állításra („*Nem érdemes feljelentést tenni, ha bűncselekmény éri az embert.*”) adott pontszám átlaga 2,8, mely azt jelzi, hogy a többség inkább feljelentést tenne, de bőven akadnak olyan helyzetek is, amikor az áldozat elgondolkodik azon, hogy így cselekedjen.

A következő „hipotetikus” kérdés a tettes megbüntetésével kapcsolatos véleményeket méri fel. A sértett személyek a következőképpen válaszoltak erre:

Eltekintene-e a tettes megbüntetésétől, ha az okozott kárt/ sérelmet jóvátenné?

17. ábra

Az áldozattá válást kísérő pszichés állapot

18

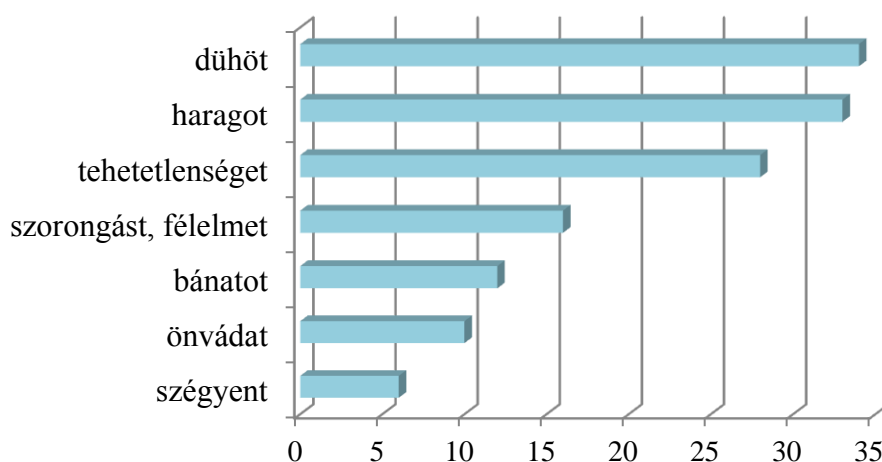
Az alábbi ábrából kitűnik, hogy a sértettek többsége ritkán vagy egyáltalán nem gondol arra az esetre, mely vele történt. Azokban az esetekben, ahol a személy viszonylag gyakran: naponta vagy hetente gondol az esetre, fele-fele részben személy elleni és vagyon elleni bűncselekmény történt.

18. ábra

A következő ábra azt szemlélteti, mit éreznek az áldozatok közvetlenül az esemény megtörténte után. A legtöbben a düh, harag és tehetetlenség érzést jelölték meg, majd ezt követte a szorongás, félelem és bánat gyakorisága. A legritkábban említett érzések az önvád és szégyen; valószínűleg ezek az érzések később dominálnak, a düh és harag lecsendesedése után.

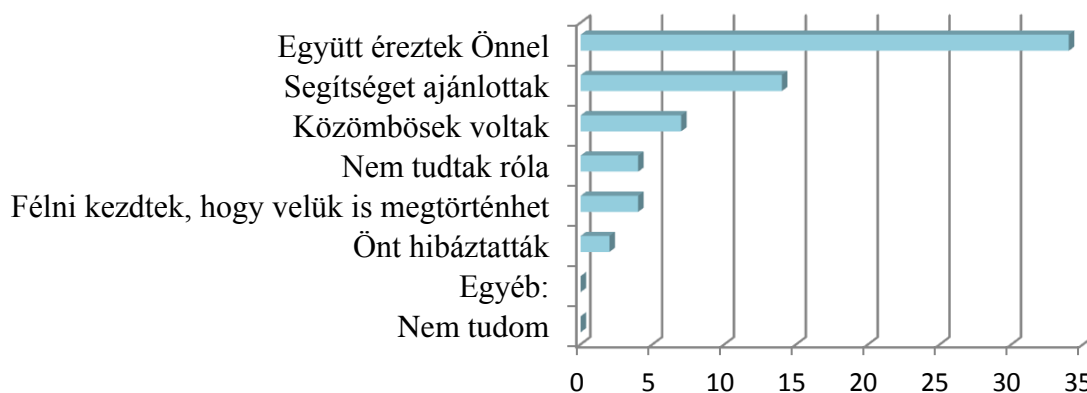
Mit érzett közvetlenül az eseményt követően?

19. ábra

Az, hogy hogyan érezzük magunkat egy ilyen eset után, azon is múlik, hogy környezetünk hogyan reagál rá. Az alábbi diagramon látszik, hogy az emberek többsége jóindulattal: együttérzéssel és segítségadással reagál, ha a másik áldozattá válik. Ezek ugyan „vélt” reakciók, mégis mérvadóak lehetnek.

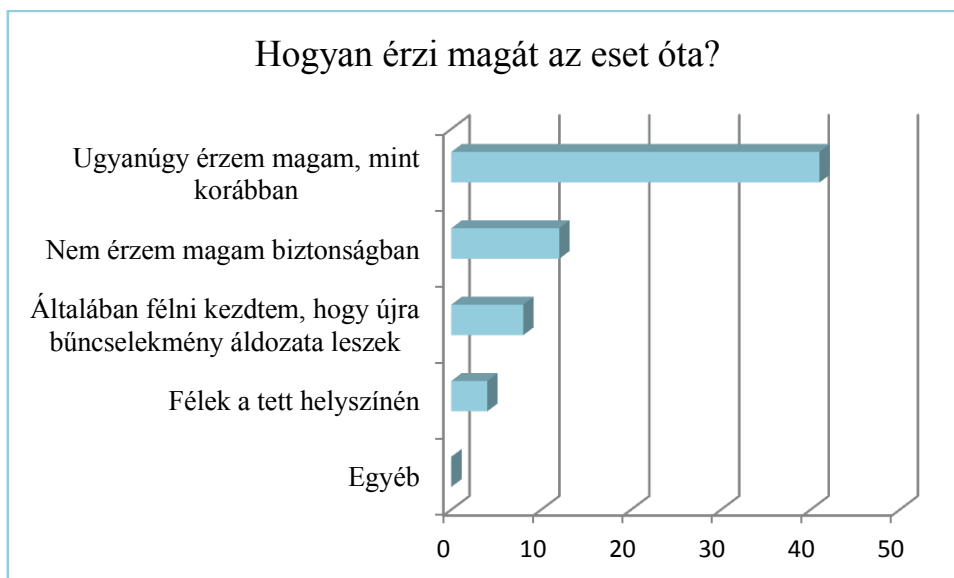
Hogyan hatott közvetlen környezetére az, hogy Ön áldozattá vált?

20. ábra

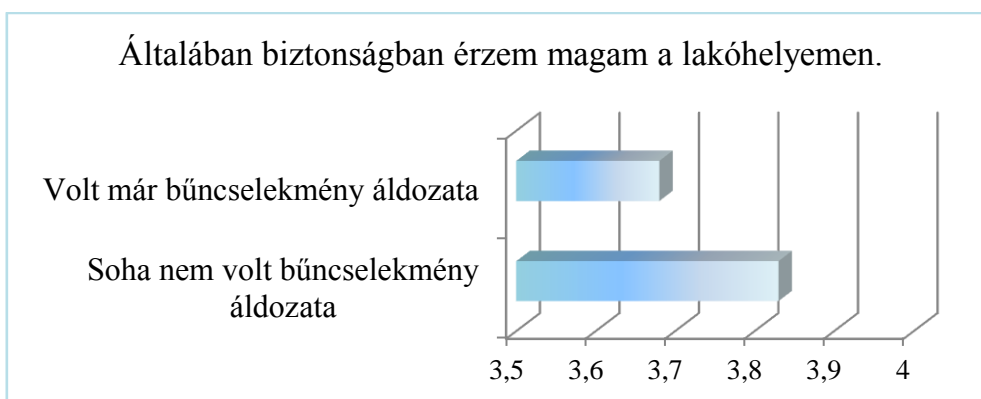
Az is látszik, hogy közömbösség illetve „nem tudtak róla” típusú válaszok is előfordultak; mindkettő hátterében valamilyen védekező reakció lehet, az elsónél az áldozat környezete részéről, utóbbinál pedig az áldozat részéről lehet egyfajta félelem a környezet megítélésétől.

A következő kérdések a történetek hosszú távú hatásait próbálja felmérni. A válaszolók nagy része (63%) nem érez magán változást az eset óta, 37%-a pedig beszámol valamilyen félelemlről a bűneset következtében.

21. ábra

A biztonságérzet tekintetében ugyan tendenciaszerűen, de van különbség a két csoport között:

22. ábra

Végül két állítás is vonatkozik az olyan vélekedésekre, melyek azt tükrözik, hogy az emberek mennyire tulajdonítanak szerepet önmaguknak az áldozattá válásban és mekkora felelősséget éreznek magukban a megelőzés tekintetében:

„Mi magunk is sokat tehetünk azért, hogy vagyontárgyainkra vigyázzunk.”

„Kellő óvatossággal elkerülhetjük, hogy testi sértés/ bántalmazás áldozatai legyünk.”

Az első állítás pontszám átlaga 3,8; a második 3,3 pont, mely azt jelzi, hogy a vagyon védelmében valamivel több szerepet tulajdonítanak az elővigyázatosságnak, mint a személyi sérülés elkerülésében.

Összefoglalás

Az anyagi segítségre vonatkozó kérdés – hipotetikus jellege miatt – inkább érdekességként vagy kiindulópontként vehető figyelembe, az áldozatsegítő szervezetek korlátozott anyagi forrásai miatt. Ugyan a többség (a válaszadók 54%-a 20000-50000Ft összeggel és 5%-a e fölöttivel) a nagyobb összegekkel lenne elégedett, de azért jól látszik az is, hogy már a kisebb összegek is mekkora segítséget jelentenek egy-egy megelőzést kockáztató bűncselekmény során. Az adatokból az is kiderült, hogy a nagyobb összegeket igénylő személyek eleve nagyobb jövedelemmel rendelkeznek, így talán ők nagyobb anyagi tartalékokkal is bírnak, és kevésbé szorulnak segítségre vagyoni kár esetén.

Érdekes észrevételek tehetők az igényelt segítséggel kapcsolatban is. A 7. ábra adatai arra vonatkoznak, hogy milyen formában igényelnének segítséget a megkérdezettek, ha szexuális/ erőszakos ill. vagyon ellenes bűncselekmény érné őket. A lelki támogatást átlagban 3. illetve 4. helyen szerepeltették. Azonban amikor a kérdés a *ténylegesen megtörtént* bűncselekményre vonatkozott, más vélemények születtek. Az áldozattá vált személyek úgy nyilatkoztak, hogy az eset után leginkább lelki támogatásra volt szükségük, s csak utána következett az anyagi vagy jogi segítség igénye (ld. 14. ábra).

A kutatás egy másik érdekes, de nem új keletű konklúziója, hogy a megkérdezettek biztonságérzete összefüggést mutat korábbi áldozattá válásukkal (ld. 22. ábra). A bűncselekmény elszenvedése hosszú távon is ronthatja az egyén biztonságérzetét.

Az adatok elemzéséből született eredmények összességében megfelelő kiindulópontja illetve kiegészítése lehet a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület munkájának. A két évig tartó projekt utolsó szakaszában hasonló kutatás fogja felmérni az esetleges változásokat, melyeket az egyesület a projekt feladatainak megvalósítása során érhet el. Célja egyrészt a prevenció, vagyis az áldozattá válás megelőzése és a bűnmegelőzés, másrészt a már áldozattá vált személyek minél hatékonyabb támogatása.

